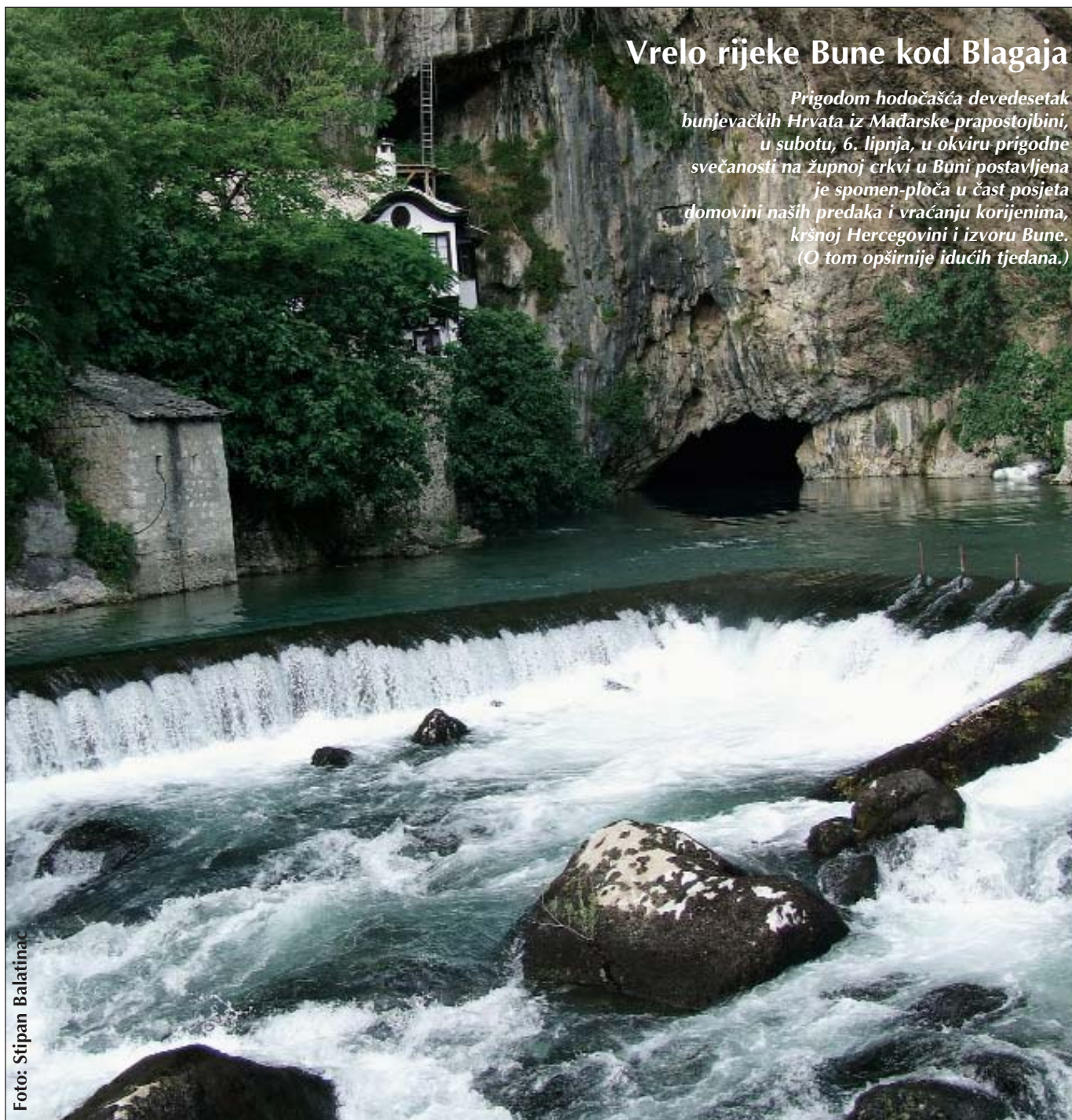

HRVATSKI glasnik

Godina XIX, broj 25

18. lipnja 2009.

cijena 100 Ft

Vrelo rijeke Bune kod Blagaja

Prigodom hodočašća devedesetak bunjevačkih Hrvata iz Mađarske prapostojbini, u subotu, 6. lipnja, u okviru prigodne svečanosti na župnoj crkvi u Buni postavljena je spomen-ploča u čast posjeta domovini naših predaka i vraćanju korijenima, kršnoj Hercegovini i izvoru Bune. (O tom opširnije idućih tjedana.)

Foto: Stipan Balatinac

Komentar

Ubaštiniti

Baština je ono što su nam ostavili naši preci, baština je i materijalno nasljeđe, i kuća, i vrt, i stol, i stolac, ali i zavičaj, postojbina. Baština je i ukupnost iz prošlosti sačuvanih i njegovanih kulturnih dobara. Baština je materinski jezik. Kada književni povjesničar Stjepan Blažetin, predstavljajući knjigu Đure Vidmarovića u Pečuhu, kaže kako je temeljna odrednica i značenje i Vidmarovićeve knjige „Teme o Hrvatima u Mađarskoj” i svih njegovih nastojanja pri objavljivanju prinosu o Hrvatima u Mađarskoj, ubaštinenje u kulturni prostor matične domovine i njezinu povijest, onda govori o tome koliko o nama zna cjelokupna hrvatska kulturna i znanstvena javnost, hrvatska povijest, društvo, hrvatski narod. Koliko o svojim manjinama izvan Hrvatske zna prosječan građanin Republike Hrvatske? Možemo mirno i bez ikakva pretjerivanja zaključiti kako veoma, veoma malo. Jer malo je zanesenjaka, ljudi koji se u svome radu bave Hrvatima u Mađarskoj. Doduše, i Hrvati u Mađarskoj, danas već imaju svoju intelektualnu i političku elitu koja je također itekako odgovorna za „ubaštinenje” u matični prostor. Narodne manjine, veli Vidmarović, postoje i traju sve dok su u mogućnosti služiti se svojim materinim jezikom, dok unutar njihova korpusa postoje društveni i kulturni radnici sposobni razvijati i obogaćivati vlastitu kulturnu baštinu. A u očuvanju materinje govora, a time i etničke individualnosti, nezamjenjivu ulogu ima upravo književnost, posebice poezija. Jesmo li dovoljno svjesni rečenoga? Hrvatska književnost u Mađarskoj, zahvaljujući radovima Đure Vidmarović, ali u prvom redu kapitalnom djelu Stjepana Blažetina izdanog još davne 1988. godine u nakladi Matice hrvatske Osijek, ubaštinenja je u matični književno-kulturni prostor i kao takva itekako prepoznatljiva u istaknutim znanstvenim krugovima. Ubaštinenje je svakodnevni zadatak i svakodnevni posao. On ne prestaje jednim napisom, jednom knjigom i jednim predavanjem. Koliko se danas radi na ubaštinenju i tko su oni koji djeluju na tom polju?

Prije 33 godine Vidmarović se počeo baviti Hrvatima na ugarskim prostorima, čini to i danas, s puno zanosa i strasti, hrvatske strasti koje nam je itekako potrebna i na koju će i učenik koji je dotada spavao, znatiželjno dignuti glavu i početi pozorno slušati i učiti. Baštinu dobivamo na čuvanje i njegu, nosimo je u sebi, i ako je ne znamo predati nadolazećim naraštajima, izgubljeni smo i zaboravljeni. Rastati se od materijalnih dobara sitnica je, ali rastati se od duha jest i rastanak od sjećanja, odbacivanje genetskih kodova koji nas određuju i po kojima znamo tko smo i odakle smo te kamo idemo. Baština je jezik. Ono što karakterizira baštinu Hrvata kroz proteklih petstotinjak godina na ugarskim prostorima jest, unatoč svemu, očuvanje jezika. I Antunović je pisao slično kao što pišemo i mi danas. Pozivao je zalutale da se vrate jeziku i pismu materinskomu. I pri tome taj jezik i pismo ubaštinenjavao je u hrvatski kulturni prostor.

Branka Pavić Blažetin

„Glasnikov tjedan”

Onaj koji sebe ne poštuje, koji ne poštuje svoje, svoju obitelj, zavičaj, domovinu, identitet, jezik, svoju nacionalnost, ne može poštivati druge. Ima puno istine u ovoj rečenici akademika Josipa Bratulića. I mi ovdje na ovim prostorima slične rečenice često izgovaramo. Zamislite viđenog Hrvata

koji svoje dijete ne nauči hrvatski. Ma koliko mi netko uvjerljivo objašnjavao razloge toga, ja ne mogu pojmiti kako on može biti vjerodostojan i za sobom povući bilo koga, oko sebe okupiti bilo koga. Kolika je i kako je snažna asimilacija, uvjerio se vjerojatno i Živko Mandić na promociji svoje knjige u Šokačkom keru u Mohaču. Dičnih kazivača koji su mu kazivali bečarce već davno nema, ostala je tek priča i sjećanje, ali i sjećanje tek kod rijetkih pojedinaca. Nije svaka knjiga, ni svaki događaj, jednako važan za kulturu jednoga naroda, za kulturnu i književno-jezičnu povijest jedne manjine. Iako se često u moru izvješća i napisa, priloga u elektronskim medijima stječe dojam, pogotovo kod manje obaviještenih i onih koji ne prate neprekinuto hrvatsku zbilju u Mađarskoj, kako su sve knjige koje imaju veze ako i ne s temom, a ono bar s imenom podjednako značaja. Knjiga santovačkih bečaraca autora Živka Mandića jedna je od knjiga koja se pozdravlja. Nije ona već viđeno u novom ruhu, ne pati od kompleksa manje vrijednosti, i Hrvati je kupuju. Ne sjećam se u posljednjih dvadeset godina je li u sklopu jedne promocije PRODANO više od pedeset knjiga. Traži se knjiga više. Za hrvatsku knjigu treba dobro vladati hrvatskim jezikom. Za hrvatsku knjigu u Mađarskoj, na

hrvatskom jeziku, s temom o Hrvatima u Mađarskoj, treba živjeti život Hrvata u Mađarskoj i dobro vladati hrvatskim jezikom. Kada bi tek pedeset posto hrvatskih „intelektualaca” gore rečeno prihvatili kao kredo u svojem životu i odgoju svoje djece, Hrvati u Mađarskoj ne bi imali problema s hrvatskom knjigom. Jer teško je zamisliti, (neka mi pedagozi oproste, mogu to biti i novinari, ostat ću kod svoga zanimanja novinarskoga) dobrog pedagoga i dobrog novinara, naravno, ovdje mislim na hrvatskoga pedagoga u Mađarskoj i hrvatskoga novinara u Mađarskoj, koji radi u hrvatskoj školi, ili u hrvatskim medijima, da on može biti vjerodostojan u zajednici ako sam ne pokazuje primjer. Ako nije vjerodostojan, teško da će oko sebe moći okupiti druge. Sjetio se Živko Mandić i Matije Sajčana, i Ilije Barca, i Matije Bubrega, i Ive Šarkića, i Marice Iloškić, i Mande Perović... Ostali su oni nepoznanica u krugu onih koji su nazočili promociji. Ne znamo tko su njihovi potomci, ne mogu ili mogu, znaju li čitati bečarce svojih predaka. Ono što je bilo dojmljivo, naravno za mene, bila je rečenica koju je Živko Mandić kazao sjećajući se jedne svoje kazivačice Janje Čelinac, koja je bila slijepa, ali je svake godine kupovala Naš kalendar govoreći „Ja ga pomilujem, i radujem se što je on tu”. Dragulji su skupljeni u kitu i u obliku knjige vraćeni zavičaju, zavičaju iz kojega su mnogi otišli s nacionalnom sviješću na zavidnoj razini, mnogi su i „ponijeli zastavu”, a tek se rijetki vratili, ali u tom zavičaju još i danas se čita na hrvatskom jeziku.

Branka Pavić Blažetin

ZAGREB – Potpredsjednik Hrvatskoga sabora Vladimir Šeks primio je 10. lipnja u radni posjet Pétera Györkösa, mađarskog veleposlanika u Hrvatskoj, i s njime razgovarao o stanju na hrvatskoj političkoj sceni nakon lokalnih izbora, o pregovorima za članstvo Hrvatske u Europskoj Uniji i o tijeku aktivnosti oko promjena Ustava Republike Hrvatske. Šeks je izrazio zadovoljstvo rezultatima koje je vladajuća koalicija postigla na lokalnim izborima. Rekao je da su oni čak pokazali odstupanje od opće zakonitosti da u situaciji globalne krize vladajuća koalicija ili stranka na vlasti prolazi loše. „U Hrvatskoj se dogodio presedan od te opće zakonitosti. A vladajuća koalicija postigla je izvrsne rezultate”, rekao je. Mađarski pak veleposlanik iznio je očekivanje Mađarske da Hrvatska uđe u Europsku Uniju upravo za mađarskog predsjedanja Unijom, u prvoj polovici 2011. godine.

SANTOVA – U organizaciji Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma Santova i ove se godine od 15. do 20. lipnja organizira tradicionalni tabor „Mala ljetna škola hrvatskoga jezika”. U tabor se očekuje ukupno oko 90 učenika iz Bačina, Baje, Dušnoka, Gare, Kačmara, Kaloče i Santova.

Aktualno

Rasprava o popisu manjinskog pučanstva u Mađarskoj

Zasada je još potpuno neizvjesno hoće li se pri popisu pučanstva 2011. zabilježiti i podaci o nacionalnoj i etničkoj te vjerskoj pripadnosti. Ako se to ne provede, onda bi se mogla prekinuti tradicija duga 130 godina. Naime pitanje o materinskom jeziku postavlja se redovito još od 1880. godine. Nakon 1949. nije se postavljalo pitanje o vjerskoj pripadnosti, ali je ono vraćeno pri posljednjem popisu pučanstva održanom 2001. godine.

U ožujku ove godine izrađen je prijedlog Zakona o popisu pučanstva, ali u njemu nema pitanja koja se odnose na nacionalnu i etničku te vjersku pripadnost.

Nakon rasprave treba li uopće održati popis pučanstva, te mišljenja da bi zbog štednje bio dovoljan i popis po uzorku, Vlada je na koncu 1. listopada prošle godine prihvatila da se održi potpuni popis pučanstva, koji će stajati 18 milijardi forinta. U prijedlogu Zakona ušlo je samo uzimanje podataka koje je kao obvezne propisala Europska Unija, a uz izmjene da tamo gdje se EU zadovoljava regionalnim podacima, mađarski će popis, već po običaju, pružiti podatke na razini naselja. Budući da EU u upitne obrasce nije uvrstila uzimanje podataka koji se odnose na nacionalnu i etničku te vjersku pripadnost, tako oni

nisu ušli ni u prijedlog Središnjega statističkog ureda (KSH).

Čini sa da time nisu suglasne ni nacionalne ni etničke zajednice u Mađarskoj. Na sjednici Manjinskog okruglog stola održanoj početkom travnja povjerile su manjinskog ombudsmana da zastupa njihova mišljenja na konzultacijama u svezi s prijedlogom Zakona. O nezadovoljstvu manjinskih čelnika svjedoče i njihove izjave u glasilima. Primjerice predsjednik Otto Heinek u izjavi za tjednik HVG uz ostalo reče da Njemačka državna manjinska samouprava samo onda može dati potporu Zakonu, ako se u njemu nalaze i pitanja koja se odnose na nacionalnu i etničku pripadnost. Ne govoreći o tome da je pravo svakoga manjinskog građanina, prema Zakonu o pravima nacionalnih i etničkih manjina, da se izjasni o svome identitetu, što po njemu podrazumijeva i vjersko uvjerenje. O tome se raspravlja i u Odboru za demografska pitanja Mađarske akademije znanosti (MTA). Prijašnji predsjednik Središnjega statističkog ureda (KSH), sada voditelj Državne riznice Tamás Katona, nabrajao je razloge zbog kojih ne bi trebali pitati za nacionalnu i etničku pripadnost, ali nakraju nitko nije podupirao njegovo stajalište. Najviše se ističe da je takav popis

netočan jer mnogi javno ne priznaju svoju nacionalnu pripadnost. To potkrepljuju i statistički podaci o brojčanosti manjina, koja je znatno manja od procjena pojedinih manjinskih udruga. Unatoč tome, na temelju prikupljenih podataka, stvara se takva baza podataka na razini naselja koja je korisna i za javnu upravu. Upravo zbog toga manjinske zajednice prije su zazirale od toga da se izjasne o svome podrijetlu. Naime podatke popisa pučanstva iz 1941. kasnije su se zloporabili, u prvom redu nakon 1945. prilikom iseljavanja njemačke manjine. U političkim krugovima još i danas postoji takva bojazan, stoga ne podupiru popis nacionalnih manjina jer postoji mogućnost da se podaci na razini naselja upotrijebe za iskrivljena tumačenja. Iz tih razloga, radi zaštite osobnih podataka, upitni list popisa pučanstva 2001. godine ostao je anonimn. Pitanja o nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti vrlo su osjetljiva, ali tako svi oni koji se nisu izjasnili bili su uvršteni među Mađare, a kod pitanja vjere odgovor nije bio obavezan. Pravobranitelj za zaštitu osobnih podataka András Jóri nedavno se založio za strože uvjete kada su u pitanju osjetljivi podaci. Prema njegovim zamislima popisivači bi svakom posebno uručili upitne listiće koji se odnose na nacionalnu pripadnost, stoga bi se oni dragovoljno i samostalno popunjavali, te u zatvorenoj omotnici priložili ostalim obrascima.

Izvor: *Kisebbségi Hírlevél*

Prva sjednica Foruma nacionalnih i etničkih manjina pri Mađarskom parlamentu pod presjedanjem Katalin Szili

Nakon što je utemeljen Forum nacionalnih i etničkih manjina 13. svibnja, održana je i prva radna sjednica Foruma 5. lipnja s nekoliko važnih točaka dnevnoga reda. Sjednici su se odazvali predstavnici svih trinaest državnih manjinskih samouprava, parlamentarnih frakcija i predstavnici parlamentarnih odbora. Sjednicu je vodila predsjednica Foruma Katalin Szili.

U prvoj točki dnevnoga reda izabrana su dva dopredsjednika, jedan iz redova velikih manjina, Ottó Heinek (Nijemci), a drugi iz redova malih manjina, Ljubomir Aleksov (Srbi). Napomenimo kako je funkcija dopredsjednika rotirajuća i oni se mijenjaju svakih šest mjeseci. Kako je za Hrvatski glasnik kazao voditelj Ureda HDS-a Jozo Solga, koji je predstavljao Hrvatsku državnu samoupravu na sjednici Foruma, sjednicu je odlikovala radna atmosfera i agilnost nazočnih s nizom konstruktivnih prijedloga. Prihvaćen je plan rada za drugo polugodište tekuće godine te zakazana sjednica za kolovoz, 24. kolovoza, s prijedlogom točaka dnevnoga reda. Tada bi se

manjine trebale očitovati o nacrtu Vladina proračuna za nastupajuću godinu s prijedlozima koja se tiču manjinskih zajednica, i glede njihova financiranja i pravnih normi koje se dotiču života manjina. Po planu rada, druga sjednica bi se održala 13. studenoga s nekoliko točaka dnevnoga reda, među njima pitanja u svezi s popisom pučanstva 2011. godine, mišljenje o parlamentarnom zastupstvu manjina, razmatranje potpore narodnim programima i kulturnim organizacijama, te konzultacije s vladinim predstavnicima.

Kako reče Jozo Solga, jednoglasno je usvojen stav glede prijedloga zakona o popisu pučanstva koji je Vladi pripremio središnji statistički ured i koji prijedlog ne uzima u obzir ostvarivanje prava manjina. U stavu je naznačeno kako Zakon o nacionalnim i etničkim manjinama iz 1993. godine u svom osmom članku kazuje da građanin pripadnik manjine ima pravo tajno i bez imena prilikom popisa pučanstva izraziti svoju pripadnost danoj manjini te kako Ustav u svom 70. članku jamči ravnopravnost i zabranu diskri-

minacije. U svezi s tim manjinske zajednice imaju na raspolaganju točne statističke podatke. Forum u svom stavu moli Vladu neka uvaži doneseni stav i mišljenje manjinskog ombudsmana po istom pitanju pri izradi zakona te da u izradi zakona i izradi smjernica njegove provedbe surađuje s Forumom.

Na sjednici se postavilo i neriješeno pitanje financiranja manjinskoga tiska.

Razmišlja se o tome da se potpora za tiskanje dodijeli izravno državnim manjinskim samoupravama ili da se osnuje fondacija izvan Zaklade. Vlada je otvorena za sve prijedloge državnih manjinskih samouprava od kojih očekuje prijedloge rješenja toga problema. Na sastanku dotaknuto je još niz aktualnih pitanja te zaključeno ako Vlada predlaže zakonske akte kojima se ne uvažavaju prijedlozi manjina, one imaju pravo posredstvom Foruma i putem parlamentarnih odbora tražiti njihove promjene i po tome davati prijedloge.

Branka Pavić Blažetin

S namirnicama na ljetovanje

Odnedavno, u Hrvatsku iz zemalja Europske Unije, temeljem Pravilnika o uvjetima unošenja osobnih pošiljaka proizvoda životinjskog podrijetla, može se unijeti mesa, mlijeka, prerađevina, meda, ribe... u količina od po deset do dvadeset kilograma. Točnije i od deset do dvadeset puta više nego dosada. Iste količine Hrvati mogu unositi i u zemlje Europske Unije. Meki granični prijelaz posebno će obradovati turiste. Sjetimo se prošle godine, zbog tada novog Pravilnika o uvjetima unošenja proizvoda životinjskog podrijetla u osobnoj prtljazi, strožeg nego što je bio prijašnji, zapljuštale su prijetnje o otkazima iz mnogih zemalja odakle su gosti navikli donositi nešto hrane, posebice iz Češke. Održani su izvanredni sastanci hrvatskih ministara poljoprivrede i turizma, i Pravilnik je pod pritiskom turističke struk hitno stavljen izvan snage. Otada je i Europska komisija preispitala svoje propise, a Hrvatskoj je dodijelila status gotovo kao da je članica Europske Unije. Uvjeti su znatno omekšani prema dosadašnjima, kada se na granici smjelo dopuštati tek pokoji sendvič. Stroži poredak do daljnjeg ostaje za zemlje koje nisu u Europskoj Uniji, uz nekoliko iznimaka. Tako turisti iz susjednih zemalja poput BiH ili Srbije i dalje u putnim torbama, kad je posrijedi meso, ne smiju imati više od sendviča. No kruha, tjestenine, kolača, kekasa može se u Hrvatsku unijeti neograničeno, odnosno koliko stane u putne torbe. Ograničenja nema ni za čokoladu i druge slatkiše.

BUDIMPEŠTA – Međunarodni monetarni fond (MMF) zadovoljan je napretkom Mađarske u smjeru dovođenja proračuna u ravnotežu. Istaknuli su da će Mađarska vjerojatno potkraj lipnja moći ostvariti dodatnih 1,93 milijarde dolara hitnoga zajma. MMF je lani u listopadu Mađarskoj odobrio 25 milijardi dolara zajma radi suočavanja s pritiskom globalne gospodarske krize, koja je njezino gospodarstvo gurnula na rub sloma. Mađarski je cilj bio do kraja ove godine smanjiti proračunski manjak ispod tri posto BDP-a. Međutim, budući da se pokazalo da je recesija u Mađarskoj u ovoj godini mnogo dublja nego što je lani prognozirano, Vlada je preispitala svoje proračunske ciljeve. Ministar financija Péter Oszkó upozorio je da bi manjak u ovoj godini mogao porasti na 3,9 posto, s obzirom na to da se prognozira pad mađarskog BDP-a za oko 6,7 posto. U 2006. godini manjak je porastao na gotovo deset posto, tada najviši u Europskoj Uniji, no mađarska ga je vlada uspjela staviti pod nadzor i do kraja 2008. spustiti na 3,3 posto.

Knjiga santovačkih bečaraca „Šokica sam i bit ću dovika“

Najnovija knjiga Živka Mandića predstavljena u rodnome Santovu

„Dragulje narodne književnosti vratio sam svome izvoru u obliku knjige“

U suorganizaciji mjesne Hrvatske manjinske samouprave i Izdavačke kuće Croatica iz Budimpešte, u srijedu, 27. svibnja, u 19 sati u Santovu je upriličeno predstavljanje najnovije knjige Živka Mandića „Šokica sam i bit ću dovika – Santovački bečarci“.

U mjesnoj Hrvatskoj osnovnoj školi, koja je iznedrila mnogo prosvjetnih i kulturnih djelatnika Hrvata u Mađarskoj, među njima i marnog sakupljača narodnoga blaga, istraživača naše prošlosti Živka Mandića, okupilo se pedesetak Santovaca, a uz autora, rodnom iz Santova, gost književne večeri bio je i Čaba Horvath, ravnatelj Croatice.

Nakon pozdravnih riječi predsjednika Hrvatske samouprave Stipana Balatinca, knjigu santovačkih bečaraca, te autora, njegov znanstveni i sakupljački rad predstavio je Joso Šibalin, ravnatelj santovačke škole. Prikazavši Mandićev intenzivni rad na sakupljanju šokačkih narodnih pripovjedaka, zatim hrvatske onomastičke i toponomastičke građe u Baranji i Bačkoj, te na zapisivanju nadgrobničkih spomenika, Šibalin je uz ostalo naglasio kako je Živko Mandić uredio pedesetak književnih, povijesnih i etnoloških izdanja, uz ostalo objavio je i samostalne knjige, među kojima treba spomenuti Latice ivančice (1984), Povijesnu antroponimiju bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj (1987), Osobna imena bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj (2000), Hrvatski književnici u Mađarskoj – Mišo Jelić (2000), Antroponimiju i toponimiju bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj (2005).

„Ako uzmemo uoč knjigu, sam naslov govori o čemu je riječ, to je zbirka santovačkih bečaraca, a oni svjedoče i o tome koliko su plodni naši Santovci. Mnogo je poznatih naših pjesnika, stihotvoraca, evo od nazočnog Marka Dekića do Miše Jelića, ali koliko je tih nepoznatih autora koji su ispjevali ove bečarce, koji su ušli u opću uporabu. Za ovu knjigu trebali su brojni kazivači, i sakupljač koji ih je prikupio za objavljivanje u obliku knjige“ – dodao je uz ostalo Šibalin.

„Sabirati ove sićušne bisere mojih suseljana obveza je što mi nameće savjest, a jednako tako i gorka spoznaja da će, ne budu li zabilježeni, netragom potonuti u zaborav. Bečarce naprosto nisam smio prepustiti iščeznuću, ta u njima se zrcali svagdašnjica našega čovjeka, njegova prošlost i svjetonazor, njegova doživljena, odradovana i odbolovana mladost, u njima se odražavaju i staro-

drevni običaji, vjerski život, nošnja, uresje, veselice, štoviše i olovne ratne godine, politička zbivanja, nacionalna obespravljenost, klasna podjarmljenost u prethodnim društvenim sustavima, njegov uzaludni otpor mađehinskoj sudbini, borba za narodnosnu posebnost, njima su moji suseljani zaslađivali protok svog života, i zato što su ispjevani ni na kojemu drugom doli na izvornome, meni najmilijem govoru santovačkih Hrvata.“ Listajući stranice opsežne zbirke bečaraca, sve to upotpunjuje se i slikom, starim fotografijama iz prošlosti šokačkih Hrvata, starim lokalitetima, slikama salaša, mijana, obiteljskih imanja, od kojih se mnogi spominju i u bečarcima.

Pjevanjem bečaraca i uz veselje koje ih prati prepoznamo šokačke Hrvate u Santovu, o čemu nam svjedoče brojni nastupi folklorne skupine proteklih desetljeća do danas na brojnim smotrama u tuzemstvu i inozemstvu. Međutim prvi put u Mandićevoj knjizi upoznajemo stvaralačko umijeće, plodnost i tematsko bogatstvo najkraćih i najsazetijih umotvorina – bečaraca, pretežito s dva deseteračka stiha, s cezurom iza četvrtoga sloga, najčešće vedrog, razuzdanog i podrugljivog, podsmješljivog tona, koji nam otkrivaju brojne podatke.

U živopisnom izlaganju Mandić je iznio mnoštvo zanimljivih pojedinosti o osobama, zgodama, toponimima od kojih je većina na kraju knjige zapisana i objašnjena u kratkim bilješkama.

Živko Mandić na samom početku svoga izlaganja istaknuo je santovačku školu, koju je i sam pohađao jer, kako reče, ona mu nije pružila samo osnovnu naobrazbu, nego je u njemu ojačala, osnažila nacionalnu svijest i probudila ljubav prema narodnoj književnosti, prema našoj baštini, prema svemu onome što smo naslijedili od naših djedova: jezik, umotvorine itd. I to prije svega zahva-

ljujući profesoru hrvatskoga jezika i tadašnjem ravnatelju škole Stjepanu Velinu, strastvenom zaljubljeniku narodne književnosti. „Da je ova knjiga nastala, prije svega treba zahvaliti našim vrsnim kazivačima, Santovcima koji su u svojem pamćenju čuvali i sačuvali te dragulje naše narodne književnosti, a ja sam te dragulje samo pokupio, kao što se bere cvijeće na širokoj livadi, i sabrao ih u kitu, pa u oplemenjenom ruhu, u obliku knjige vraćam ih njihovu ishodištu, izvoru, tamo gdje su one nastale, svome zavičaju, vama Santovcima i svima ljubiteljima usmene književnosti. Da se listaju i čitaju stranice ove knjige dok nas ima.”

Od velikog broja kazivača, kojih je popisano preko 260, Mandić je i imenom naveo neke od njih, koji su mu najviše kazivali. Krenuvši od njihova sokaka na kraju sela, prvo je spomenuo Tonku Gorjanac-Prodan. Ona je, kako uz ostalo reče, sjedila prid lisom s komšijama i kazivala mu mnoštvo bečaraca, a imala je pjesničku nit u sebi. Prisjeća se dojmom da je ona to zacijelo naslijedila od svog oca Matije Gorjanca koji je za vrijeme Prvog svjetskog rata pisao kući dugačka pisma u stihovima, jako vješto napisanima; pa njezina susjeda Barišu Blažetina koji je neizmjereno mnogo kazivao, još i u pismu mu je slao bečarce da ne propadnu. Marin Glavatić, mlinar, kazivao mu je puno šaljivih bečaraca, i tako redom: Matija Velin, Adam Pejin, Matija Mandić, Joza Sabovljević i njegova supruga, Đuka Galić, Marija Čatalinac, Domin Prodan...

„Mogu reći da sam jako mnogo naučio iz tih bečaraca, mnogo štošta saznao. Današnji mladi i ne znaju kakva je bila prošlost naših djedova i baka, da su oni živjeli u obiteljskim zadrugama, po dvadesetero čeljadi u istoj kući, a tamo je bilo strogo određeno tko što

radi. Tako su šijaci, momčići trebali ići za svinjare, za čobane, sve od Karapandže, Kendije pa do Kalandoša u Monoštoru, tamo su provodili svoje godine do ženidbe. Pa imamo čitavo poglavlje o njima, koji su od Đurđeva do Miholja bili vani, a netko im je od kuće donosio hranu. Mnogi šaljivi događaji opjevani su i sačuvani u bečarcu. Nemoguće je opisati sve bogatstvo bečaraca koji su sakupljeni u Mandićevoj knjizi.

„Naša zajednica biva sve manjom i manjom, možda će jednom i potpuno nestati, kao neka naselja koja su već izgubljena, pa će ostati samo sjećanje da smo nekada ovdje živjeli. Ali ova knjiga i za dvjesto-tristo godina svjedočit će da smo bili ovdje, da smo stvorili šaroliku, bogatu kulturu. Ako je ne čitamo, onda će ova knjiga ostati samo mrtvo slovo na papiru, ali ako je uzmete u ruke, vjerujem da će i vaše srce razigrati.”

Da se ta bojazan neće dogoditi, dokazuje nam i veliko zanimanje santovačkih Hrvata za knjigom koja je začas rasprodana, a do danas svakodnevno se javljaju novi i novi Santovci tražeći ovu nadasve vrijednu i bogatu knjigu. Naslov nije slučajna – dodao je Živko Mandić, jer to je moja prabaka Marica Stipanov pivala kad je kumovala 1919. godine: Šokica sam i bit ću dovika, / ja Šokica, a Šokac i dika. Njoj u spomen dao sam za naslov knjige prvi stih navedenog bečarca. Nakraju su okupljeni zajedno otpjevali dvadesetak bečaraca s prepoznatljivom melodijom i uz neizostavno podvikivanje. Nije bilo dovoljno knjiga za sve zainteresirane Santovce koji htjeli doći do zbirke bisera narodnih umotvorina, tražeći posvetu autora, koji je ponovno zadivio nadahnutim i živopisnim izlaganjem, svojim enciklopedijskim znanjem i izlaganjem podataka iz prošlosti santovačkih Hrvata.

S. B.

SEGEDIN – Zajednička sjednica subotičke i segedinske skupštine održana je potkraj travnja u Segedinu. Razgovaralo se o zajedničkim projektima na području kulture, gospodarstva i međuregionalne suradnje.

Segedinski gradonačelnik László Botka Suboticu je nazvao najbližim i najvažnijim prijateljskim gradom, a predsjednik Gradskog vijeća grada Subotice Jenő Maglai reče: I na razini država simbolična je zajednička skupština dvaju prijateljskih gradova. Članovi dvaju gradskih vijeća posjetili su i neke ustanove u Segedinu, među ostalima muzej, zoološki vrt i kazalište, a potpisana su i tri sporazuma između Subotice i Segedina, koji se odnose na kulturnu suradnju između kazališta dvaju gradova, potom na gospodarsku i međuregionalnu suradnju, te sporazum o zajedničkom nastupu kod unijskih fondova.

Od svibnja će biti dostupan fond prekogranične suradnje Mađarske i Srbije, s okvirnih 16,6 milijuna eura, reče gradonačelnik za razvoj grada. Dvije gradske samouprave natjecat će se za zajedničko iskorištavanje postojećih logističkih kapaciteta, ispitat će kako mogu skupa djelovati segedinske i subotičke logističke središnjice. Subotička je strana naglasila neiskorištene mogućnosti koje se kriju u željezničkom i riječnom prijevozu na Tisi.

Donesena je i odluka o izradivanju kulturno-turističkog programa, sa zajedničkim informacijskim sustavom i bazom podataka. Tome su prethodila zajednička izdanja i zajedničko sudjelovanje na stručnim sajmovima. Dogovorena su i uzajamna gostovanja subotičkog Narodnog pozorišta, Kazališta „Dezső Kosztolányi” i Segedinskoga nacionalnog kazališta, a suradnju će uzajamnim gostovanjima obnoviti Kazalište lutaka „Béla Kóvér” i Subotičko dječje kazalište. Uzajamno će se organizirati i likovne izložbe, a ti programi mogu dati novi zamah kulturnom i umjetničkom životu obaju naselja.

VRŠENDA – U organizaciji Vjerske i kulturne udruge šokačkih Hrvata u Vršendi i tamošnje Hrvatske samouprave na čelu s Agom Hosu, i ove se godine za vršendske Šokce organizira hodočasno turističko putovanje u matičnu domovinu, kako saznajemo, do 3. do 11. srpnja. Četrdesetak putnika sprema se na put u Međugorje, a posjetit će i Dubrovnik, zadržati se na Korčuli, te na povratku kućama zastati u Mostaru.

U Poganu nema financijskih poteškoća, kazuje načelnica sela Aga Dragovac, jer trošimo toliko koliko imamo i tražimo dodatne izvore sredstava putem natječaja te i tako ostvarujemo dio svojih namjera i programa, naravno, uz naš udio u natječajima. Ono što selu nedostaje to je moderan dom kulture, kazuje načelnica, te nastavlja: na natječaju smo uspjeli dobiti sredstva za kupnju autobusa s 21 + 1 sjedalom koji nam je neophodno potreban jer djeca nakon 4. razreda idu u Pečuh. Naime poganska škola ima prva četiri razreda koje pohađa 16 učenika i područna je škola pečuškoga Školskog centra Apáczai, od lipnja 2007. godine. Selo nema športsku dvoranu, djecu nižih razreda tako svakog tjedna vozimo u pečuški centar gdje se odvija nastava tjelesnog odgoja. Tim malim autobusom čemo tako riješiti taj problem. U poganskom vrtiću ima 28 djece. Najesen od desetero učenika školske dobi njih sedmero će upisati prvi razred u Poganu. U cijelom selu ima tek nekoliko učenika koji pohađaju pečušku hrvatsku školu. Od jeseni u poganskoj školi teče nastava njemačkoga materinskog jezika, a i u vrtiću imaju zanimanja na njemačkome. Za svoje selo Pogančani vole kazati kako je to trojezično naselje, nažalost, hrvatski se jezik iz dana u dan gubi i na ulici i u crkvi, u kojoj, kazuju mi, kako se već umalo zaboravilo i pjevati, a u školi već odavno, desetljećima nema nastave hrvatskoga jezika iako načelnica s ponosom izjavljuje kako je trećina stanovnika Pogana još uvijek hrvatskoga podrijetla. U selu djeluju i četiri športske udruge. Ima 110 športša koji sudjeluju raznim turnirima, pa će i njima autobus biti potreban. Uza spomenute ima i znatan broj starijih športša, nogomet, džudo, joga za žene, programi za djecu, umirovljenike – sve se to nudi u selu. U potkrovlju seoske škole svoje je mjesto našao krasan prostor, klub za mlade i knjižnica, ali je najljepša stalna etnografska izložba s materijalnom kulturnom bošnjačkih Hrvata iz Pogana i poganskih Nijemaca.

Želimo izgraditi, nastavlja načelnica Pogana, dom kulture, za što nam je potrebno pedesetak milijuna forinti. U Poganu djeluje sedam civilnih udruga, nekoliko klubova, zborova, od kojih je nama Hrvatima i te kako poznat hrvatski zbor Poganske snaše koji je lani slavio desetu obljetnicu utemeljenja, a ovih se dana spremaju snimiti i svoj samostalni CD.

Odnedavno nas na ulazu u Pogan čeka novoizgrađeni dom za stare Evangelističke crkve iz Pečuha. Sklopljen je sporazum po kojem je selo ustupilo teren za izgradnju doma, a zauzvrat dobilo na sluzenje liječničku ordinaciju i ljekarnu. Ovih je dana samouprava putem natječaja dobila i dva milijuna forinti za obnovu pločnika, a iz natječaja Vis maior tri milijuna za popravak puta prema poganskim vinogradima. Uspješno su

Pogan, selo koje se razvija

Aga Dragovac, načelnica sela Pogana

se natjecali i dobili sredstva i za organizaciju dječjeg tabora. Namjerava se obnoviti športsko igralište te izgraditi novo dječje igralište. Mnogo planova ima načelnica Pogana, spretna i djelatna Hrvatica Aga Dragovac. Pisali smo natječaj, točnije Hrvatska manjinska samouprava se natjecala i kod HDS-a i Hrvatske samouprave Baranjske županije za programe očuvanja jezika i kulture Hrvata u selu.

U Poganu živi 1100 stanovnika, načelnica sela je Aga Dragovac, donučelnik János Birkenstock, te šestoročlano zastupničko tijelo. Javna bilježnica je dr. Judit Göröcsös. U selu, uz njemačku, djeluje i Hrvatska manjinska samouprava na čijem je čelu Milan Sabo, a zastupnici su Estera Dugalija, Seren Stanić,

Beata Emberović Gogolak i Viktor Kozarić.
Web-stranica sela: www.pogan.hu.

Ljetni festival

Od 17. do 22. kolovoza u Poganu će se održati ljetni festival s nizom sadržaja. Rock koncert, koncert ozbiljne glazbe na jezeru, poseban Hrvatski dan, 19. kolovoza, s prikazom hrvatske gastronomije. U program se uključuje i njemačka samouprava sela.

Prijateljska naselja

Veze s Grebašticom su učestale nakon lanskog potpisivanja povelje o prijateljstvu. U svibnju izaslanstvo sela Pogana bilo je u Grebašticu radi dogovora oko godišnjeg programa suradnje. U kolovozu bi Pogančani išli na Jadran, a nogometaši iz Grebašnice u lipnju dolaze u Pogan na nogometni turnir kojem će sudjelovati i prijateljsko naselje Gorga iz Italije, s kojim su Pogančani također nedavno uspostavili prijateljske veze. Gorga se nalazi između Rima i Terracina. Slikovit je to talijanski gradić s brojem stanovnika otprilike koliko ima i Pogan. U Gorgi djeluje četverogodišnja škola i vrtić s tridesetak djece te velik broj civilnih društava. Gorga i Pogan zajednički se natječu za fond Prijateljska naselja za građane Europe. Dobije li se na natječaju, u kolovozu Pogan će se predstaviti u Gorgi. Inače izaslanstvo Gorge dolazi u Pogan lipnja, a s izaslanstvom i njihovi nogometaši koji će zajedno s grebaštičkim nogometašima sudjelovati nogometnom turniru u Poganu.

Branka Pavić Blažetin

Predsjednik Hrvatske samouprave sela Pogana Milan Sabo s prijateljima iz Grebašnice, koji su u Pogan donijeli sadnicu masline

Razgovor s predsjednicom Adrienn Csizmazia

HKD Čakavci za osvježivanje tradicij ter jezika, izdavanje informativnoga lista i polipšanje Hrvatskoga Židana

Adrienn Csizmazia je najnovija predsjednica u Hrvatskom Židanu, na početku ljeta na sudu registriranoga Hrvatsko-kulturnoga društva za očuvanje običajev „Čakavci“. Kotrigi te civilne organizacije su uglavnom seoski aktivisti, dosadašnji člani mjesne folklorne grupe, a i drugi pomoćnici ki se slažu s predviđenim plani ovoga Društva. U predsjedničtvu HKD-a Čakavci su još potpredsjednik Levente Horvat, potpredsjednica Helga Meršić i tajnik Petar Horvat. O zamisli, ideja i jur pokrenuti projekti povidala mi je oduševljena peljačica i plesačica „Čakavcev“, u civilu pak odgojiteljica, mati dvoje dice.

Razgovarala: Timea Horvat

– Društva imamo mnogo u našem selu, ali svako ima svoju funkciju. Važno nam je bilo da se osiguramo financijski kad tako bolje znamo funkcionirati ter imamo bolje mogućnosti i za naticanja. Kad se spomenu cilji našega Društva, onda moram reći da naši kotrigi svakarački bi htili da hrvatska folklorna aktivnost još mnogo-mnogo ljet ostane u našem selu. Naša grupa već nije najmladja, mi smo jur seniori, a moramo misliti i na to ki će za nami dojt. Zbog ovoga smo si odlučili da svakako ćemo tu osobu poiskati, ufam se da i najti, gdo će našu dicu dalje učiti plesati. Po vlašćem iskustvu znam da ovo djelo neće biti lako, ali nam je jako važno. Ovo je jur pred nekoliko ljet funkcioniralo, nek onda smo imali već poteškoć pak malo je zaostalo. Moramo ovo najzad doprimiti i dalje nositi. Izvan folkloru bi još htili učiniti nešto i za naše selo, npr. kitice, stabla, drivlja saditi. Jur pet ljet dugo, svenek u adventskom vrimenu, u centru sela, u parku kinčimo drivlja. To bi svakako rado zeli da to bude tradicionalno i dalje.

Seoski informativni list Horvátzsidányi Hírmondó Židanski glasnik čiji je izdavač takaj HKD Čakavci, jur je po drugi put vandošao s najaktuelnijim visti, izvješćaji o dogodjaji i djelovanju seoskih društav. Treći broj se očekuje krajem ljeta, početkom jeseni...

– Prvi broj našega glasnika je izdan u tremisecu, onda još na ugarskom jeziku, a ov drugi broj sadrži već prilogov i na hrvatskom jeziku. Glavna urednica je Timea Lakotar, mlada diplomirana pedagoginja nimškoga jezika i komunikacije. Iako svaka informacija svakamor pojde u selu, mislim, ako je nešto napisano, to i ostane. Svaki ki živi u selu i nima nekakovu posebnu povezanost s folklorom, kulturnim žitkom i ta će si sigurno najti nečeg interesantnog u našem tromisečniku, i tako će svaki list vrći za spominak. Mi čekamo sve ljude, stanovnike da se priključuju k ovomu djelu, aš ne kanimo samo dvama-trimi pisati ove novine, nek svaki ki ima želju, a i ima ča reći, nek napiše svoje i neka se javi. Tako bi rado zeli pomoć od naših profesorov, kot je Matilda Bölcis ali Lajoš Brigović. Prvi broj je bio zapravo proba da vidimo kako će ga primiti stanovništvo. Morem reći da su na njega jako pozitivno reagirali naši ljudi i većina je rekla da ovo mora dalje pojt. Ufam se da će ov list sve bolji biti, nazadnje pak i profesionalni, u kom će svaki imati svoju rič.

Asimilacija je i dovidob nanosila ogromne kvare židanskoj zajednici, kot i cijelomu narodu Gradišćanskih Hrvatov, zato privremeno rješenje je ponovno učenje hrvatskoga jezika, ali dok ima zato volje, želje i zahtjeve, naravno, treba krenuti u borbu...

– Odlučili smo se da bi hrvatske tečaje organizirali u jesen. Ja sam se s načelnikom pominala za to djelo i on mi je ponudio pomoć Hrvatske manjinske samouprave. Ovo je tako najprdošlo da već ljudi je ovde va seli ki su se simo doselili, ovde žividu i ne znadu ništ hrvatski. Tako je većputi bilo čuti da bi se ka-ta naučio po hrvatski, ili da su rekli da se s dicom doma uču, ali to je ipak teško na takov način. Kanimo odrašćenim ponuditi mogućnost i tečaj hrvatskoga jezika, kade bi se mogli naučiti tako riči, kot i gramatiku. Mislili smo da bi dvi grupe napravili, u prvov bi bili početnici, a u drugov grupi bi bili oni ki jur znadu nešto i cilj im je položiti jezični ispit. Najprvo moramo najti tu osobu ki će ove tečaje održavati i nas pripremiti na veće zadaće. Ufam se da ćemo tako skupa uspjeti u spašavanju hrvatske riči.

O ljubavi prema hrvatskom folkloru Hrvatski Židan je bio poznat i prlje 15–20 ljet, kad je grupu još peljao Ferenc Šteiner. Po dugov pauzi negdašnji slavni tančoši su ponovo skupastali pred petimi ljeti, a odonda su imali bezbroj nastupov, pod vodstvom Gábora Csizmazie. Prošloga vikenda kot jedini hrvatski plesači su se predstavili na Željezno-županijskom narodnosnom danu u Sambotelu, a naravno, ni ovolutošnji nediljni kulturni program Gradišćanskoga omladinskoga tabora neće poteći prez njih. Ali kako u svakom društvenom žitku tako i kod Čakavcev se pojavljaju ponekad poteškoće...

– Sa Židanskimi bečari smo dugo-dugo ljet radili, i ova kooperacija je jur i prije zaustala. Onda su nam svirali tamburaši Židanske žice, oni su mladi ljudi i svaki je iz sela daleko zbog učnje, hištva, djela. Trenutačno dost veliki problem nam predstavlja da nimamo muzičku pratnju. Ki su sad najmladji, njih pelja Petar Hutter i jedan učitelj od kiseške Muzičke škole, oni su još premladi k tomu da za ples sviradu. Oni su jako vrli i jako lipo sviradu, ali plesače muzički sprohadjati je malo teže nek odsvirati svoje na pozornici. Suprot toga ja se ufam da ćemo sa Židanskimi bečari vrijeda najti zajednički glas i da ćemo znova skupa djelati. Probali smo dosad, ne ide, zato se malo i bojimo jer ako moramo sve nastupe otpovidati, onda čedu naši člani volju izgubiti. Iako je jako dobro da svaki petak imamo priliku da skupa budemo, da plešemo, zatim se pominamo, picu jedemo i da se družimo sve do polnoći, još i do tri u zori. Nije to samo jedno društvo za folklor, nek smo i prijatelji. Cijeli tajedan ča nutradojde va nami, to moremo tote maru spustiti van, to je jako dobro, ali k tomu da kot grupa va uredbi funkcioniramo, ja mislim, i nastupe trebamo imati. Da vidimo zbog čega plešemo. Momentalno plešemo na proba na cedejke, najpr smo zeli stare koreografije iz ormara, kad su nam došli dva-tri novi člani, a njim je laglje od početka sve zavježbati. Novu koreografiju Nenada Breke pod naslovom Banat, ku smo lani prikazali u Omladinskom taboru koji je održan kod nas, moradu još naučiti i svirači, aš to je jedna jako teška koreografija i po glazbi i po tančenom sastavu.

Koljnofski slikar Miho Gludovac izlagao u Beču

Na otvaranju izložbe u bečkom Gradišćanskohrvatskom centru

Iz djela Miha Gludovca, amaternoga slikara iz Koljnofa, posredovanjem Inge Klemenšić, na početku prošloga miseca je otvorena izložba u bečkom Gradišćanskohrvatskom centru. Slike su bile vidjene sve do kraja majuša, a gdo je kanio, mogao je kupiti i domom odnesti kusić koljnofskoga žitka. Umjetniku, ki od 1990. ljeta aktivno molja, ovo je bila jedanaesta izložba, a treća samostalna vernisaža na koj su mu bile izložene slike na temu „Život u prirodi“. – *U današnjem svitu priroda već ni takova kakova bi morala biti. Ljudi ju ne poštoju, a ja sam si mislio, ako je moguće ča još zaslukati, to kanim pokazati ljudem, kočkada da budu vidili, aš kako ide vrime sve će zginuti ča je bilo lipo. Zvana prirode, ča je moj najomiljeniji motiv na kipi, moljam još stare pute, ulice, crikve, ponekad i portrete, ali to su bolje kod svetih kipov – nam je rekao koljnofski umjetnik, čiji je uzor bio na neki način i Mate Šinković, Capa, kantor, pjesnik i slikar kod koga je i mali Miho čuda vrimenta potrošio gledajući ga va djelju. On smatra da ov koljnofski velikan je vridan spominjanja, i zato je prlje nekoliko ljet selu darovao cijelu seriju slik, s namoljanim žitkom ter portretom Mate Šinkovića. – On je vridan toga da njega ne pozabimo, a ja pak moram biti jako zahvalan njemu jer jednoč sam se učio od njega, a drugič je on bio i kantor sela i na pokopi sam bio furd s Matom Šinkovićem. Ja od prve sekunde s uljem djelam na platnu, kot i Mate Šinković je s uljem djelao. Ja s drugom tehnikom nisam se ni bavio, niti sam se gor učio. Sproberao sam na papiru i druge tehnike, ali to nij za mene, meni je najbolje i*

najlaglje uljem djelati na platnu – je ovako povidaod od svojega jerbanja i šikanosti Miho Gludovac ter je dodao da za jednoga slikara svakako je ponos ako more izlagati u austrijskoj metropoli. Na otvaranju izložbe nisu bili samo Hrvati iz susjedne zemlje, nek je otputovalo kih pedeset Koljnofcev, i oni su gizdavo pratili pohvalne i pozdravne riči domaćinov i organizatorov, a potom pak s ne manjim zanosom pogledali sve kipe, ki su govorili tako o rodnom selu slikara kot i najbližnjega povijesnoga grada Šoprona. Rodjeni Koljnofac nije vridan samo ulju i platnu, nek i hrvatskom jeziku jer misli da to je nešto najlipše ča se ne da pozabiti niti ostaviti.

*Zvana slikanja na farofi pomaže gospodinu i zvonar je u crikvi. Njemu ovako ide „sve lipo potiho“. U zimi je hodio u Juru k profesoru Umjetničke visoke škole Károlyu Borbélyu ki je sa stručnimi tanači pomagao slikaru. Lani u oktobru je sudjelivao na takovoj izložbi na koj je bilo s orsaga 250 slikarov, a od njegove krajine je zašlo nutra samo 25 umjetnikov, med njimi je bio i on. Na pitanje kako izgleda daljnje djelovanje za velikom samostalnom izložbom u Beču, Miho Gludovac je odgovorio: – *Vridno se je truditi, meni je Bog i dosidob pomagao. Teško sam se ganuo, bio sam bolestan dost dugo, a odonda svaki dan sve bolje mi ide va žitku i slikarstvu. Idemo najpr, dostao sam opet poziv na djeljo. Srcem rado djelam, a kad sam fertig s jednim kipom, to je najveće veselje kad se i meni vidi!**

-Tiho-

Foto: Petar Tyrán

Pozivnica na VII. Šopronske hrvatske dane 26-28. juni/lipanj 2009.

Program:

26. juni, u 19. uri – Svečano predstavljane brošure „Regionalne Studije I“
Svečana dvorana Županijskog doma, Glavni trg 5

27. juni, u 9 uri – Konferencija: Mogućnost manjinskog života u Šopronu i okolici
20 ljet po rušenju Željezne zavjese Inkubator kuća
u 20 uri – Posjet Bulfest-ljeto 2009, Fertőd

28. jun, u 9.30 uri – Prijem gostiju Okrugli stol: Koordinacija Šopron–Gradišće–Hrvatska na 17. meridijanu
Svečana dvorana Županijskog doma u 13 uri – Svečani objed
u 14.30 uri – Razgledavanje grada u 16 uri – Svečana maša u crikvi Sv. Mihovila
u 17 uri – Mimohod na Glavni trg u 17.30 uri – Kulturni program, Glavni trg.
Nastupaju: Šopronski HKD, Koljnofski HKD, Međunarodni FA, Tamburaški orkestar Sveta Nedjelja, TS Od srca do srca, Horkud „Golub“ iz Bjelovara, Bugarški FA „Jantra“.
Na trgu ćete imati prilike upoznati se s kulinarskim specijalitetima i našim izdanjima.

Sponzori: Grad Šopron, MNEKK, Državna hrvatska samouprava. Svakog rado očekujemo.

Trenutak za pjesmu

Ante Miroљub Evetović
Domoljublje

Dižeš se, boriš se, moj hrvatski rode,
I puteve tražiš do zlatne slobode.
Diljem domovine, svuda na sve strane
Vjerni vitez-sinci svoja prava brane.

Domoljublja plamen
Gori i u grudji;
Na rad i na slogu
Jedan drugog budi!

Domoljublje sveto, vječni lijek nam budi
Sve borce okrijepi, spasavajuće budi.
Mržnjom i neslogom braću rascjepkanu
Složji i sjedini po cijelom Balkanu.

Pa će i Hrvati,
Ao, željo draga,
Bit slobodni, sretni
Kod svojega praga.

Croatica na Tjednu knjige

Na ovogodišnjem, već osamdesetom u nizu, budimpeštanskom Tjednu knjige, 6. lipnja u festivalskom šatoru bajki od 15 do 17 sati predstavila se izdavačka kuća Croatica sa svojim najnovijim četverojezičnim izdanjem, knjigom dviju bajki autora Lászla Devecserya: *Hvalisavi pjetlić* (A csacska kakaska; Rooster, the boaster; Der freche Hahn) te *Nezasitni Miško* (Mohó Misi; Greedy Micky; Gieriger Michel). Priredba u Rádayevoj ulici ostvarena je suorganizacijom Izdavačke kuće Croatica i Hrvatske samouprave IX. okruga, na čelu s predsjednicom Marijom Šajnović. Kako je izjavio Čaba Horvath, ravnatelj Croatice, promocija je najava događanja u svezi s proslavom desete obljetnice utemeljenja Croatice, koja će se odvijati, s početkom u prosincu, tijekom čitave 2010. godine. Planiraju se promocije u svim hrvatskim regijama u Mađarskoj. Budimpeštanskoj promociji spomenutog izdanja nazočio je i autor

László Devecsery, a ugodaj su podigli svojim nastupom Oršolja Kuzma pjevajući kajkavske narodne pjesme, Marko Rus kazujući narodnu pripovijetku o Ježu i malom ditetu, na bunjevačkom narječju, Marko Stainer sa svojom gitarom predstavljajući hrvatsku popularnu glazbu te glumac Stipan Đurić čitajući dvije Devecseryevе priče koje se mogu naći i na CD-u priloženom knjizi.

Knjigu priča ilustrirala je Vera Wennesz, a prevoditelji su Ildikó Joó, Endre Polgár i Kristina Goher. Kako reče predsjednica Hrvatske samouprave IX. okruga Marija Šajnović, njihova okružna samouprava imala je svoj šator na Tjednu knjige i ponudila je dva sata u njemu za predstavljanje Hrvatskoj samoupravi, što je ona iskoristila za predstavljanje hrvatske knjige i hrvatske narodne kulture, u suradnji s Izdavačkom kućom Croatica.

bpb

Tisućugodišnje veze Hrvata i Mađara

U segedinskoj Knjižnici „Károly Somogyi” 5. lipnja, u nazočnosti autora knjige Đure Šarošca, dr. PhD Ladislava Heke i Gabora Győrvárija, prikazana je digitalna inačica knjige. U uvodnom izlaganju Ladislav Heka govorio je o 1100-godišnjoj vezi, o državnoj zajednici Hrvata i Mađara. Gabor Győrvári istaknuo je važnost izrade knjige. Dr. Šarošac upoznao je publiku sa situacijom oko sakupljanja i izradbe izložbenog materijala od čega je i knjiga nastala. Dušan Marjanović, predsjednik Hrvatsko-mađarske udruge „András Dugonics”, govorio je o značenju, svrsi i korištenju digitalne knjige koja je digitalizirana povodom jubilarne deseto-godišnjice naklade u Zagrebu. Digitalna će knjiga biti dostupna na stranicama interneta:

<http://www.szegedi-horvatok.net>.

HRVATSKI ŽIDAN – Objavljen je drugi broj seoskoga glasnika. Izdaju ga početo od ovoga ljeta, a u ovom broju je prilično jedna trećina članokv pisana po hrvatsku. Židanski glasnik predviđaju izdati četirekrat u ljetu. Glavna urednica je Tímea Lakotar. Aktualno izdanje ima osam stran. Med drugim pišu o kazališnoj predstavi u Židanu i o GRAJAM-u.

Ženski pjevački zbor iz Kerestura

KUKINJ – Kalendar aktivnosti i nastupa KUD-a Ladislava Matuška prepun je, na njemu bi mu mogli zavidjeti i profesionalci i ustanove. Ali ovo civilno društvo Hrvata željnih druženja, te očuvanja pjesme i plesa, nošnje svojih predaka, neumorno širi ono što iz tjedna iz tjedan redovito uvježbava na svojim probama srijedom u kukinjskom domu kulture. Tako se ovih dana spremaju za nastup na Hrvatskom danu u Pečuhu, 19. lipnja, dan poslije nastupaju u Lotaru na tamošnjem Danu sela. Članovi KUD-a 13. lipnja svi skupa rano ujutro kreću pješice u Jud na hodočašće i svetu misu, 27. spremaju se u Mišljen na posvećenje tamošnje kapelice, kako bi istoga dana u večernjim satima sudjelovali u programu Hrvatskoga dana u Surdukiju. U Petrovo Selo na susret „najsela” putuju 4. srpnja, a tu je i proslava dvadesete godišnjice posvećenja crkve Svete Ane u Kukinju, za koju se također spremaju. Početkom kolovoza već je nastup u Kašadu, a potkraj kolovoza, točno 22. kolovoza, velika je priredba u organizaciji kukinjske Hrvatske samouprave i KUD-a: ovogodišnje Bošnjačko sijelo.

SUBOTICA – Hrvatsko akademsko društvu u Subotici objavilo je 8. broj, slovo «G» Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca, te drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje 1. broja. Glavni urednik Slaven Bačić i izvršni urednik Tomislav Žigmanov uspjeli su ponovno sakupiti brojnu skupinu suradnika od Subotice do Zagreba, Rijeke, Segedina i Budimpešte. U natuknicama opisuju se vrijedni, zaslužni sinovi hrvatskoga naroda koji se vežu uz Podunavlje, dakako i neka naselja, primjerice opisana je i Gara, od najstarijih vremena do danas.

SUBOTICA – U izdanju Matičina svjedočanstva, knjiga 2, 2009. godine objavljen je svezak Nace Zelića pod naslovom Hrvatsko proljeće i bački Hrvati, u nakladi ogranka Matice hrvatske u Subotici, uz potporu Grada Subotice, Pokrajinskog tajništva za kulturu i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici. Knjižicu je uredio Milovan Miković. Autor Zelić u svom uvodnom dijelu piše o djelovanju raznih udruga u Subotici do 1945. godine te u nastavku donosi pojedinosti u aktivnostima bunjevačkih Hrvata, npr. o knjižgoizdavaštvu, izdavanju novina i časopisa, o djelovanju Društva „Matija Gubec” u Tavan kutu. „U razdoblju od 1968. do 1971. i među bačkim Hrvatima došlo je do gibanja i ponovnoga buđenja nacionalne svijesti. U želji da se dobije potpora za kulturno djelovanje, uspostavljene su 1968. godine veze s Maticom hrvatskom u Zagrebu.” Poslije Hrvatskog proljeća mnogi aktivni hrvatski sinovi uhićeni su i bačeni u zatvor. Knjižica je lijepo opremljena i popraćena fotodokumentima.

Festival narodnosti u Angyalföldu

U subotu, 6. lipnja, s početkom u 13 sati, uz mimohod po okolnim ulicama, u organizaciji mjesne većinske samouprave i Neprofitnoga prosvjetnog d. o. o.-a budimpeštanskoga XIII. okruga, Angyalföldu, priređen je Festival narodnosti: armenske, bugarske, grčke, hrvatske, njemačke, rumunjske, slovačke, srpske, poljske i rusinske. Tijekom sunčanoga dana, na prostoru Ulice Babér dočekivani su mnogobrojni gosti, stoga su zastupnice Hrvatske manjinske samouprave Žuža Fazekas, Veronika Drajkó i Marija Gorjanac, s dopredsjednicom Jelicom Pašić Drajkó, sve do predvečernih sati imale pune ruke posla. One su naime ispred hrvatskoga šatora goste častile toplim pogačicama, svježim čevapčićima i osvježujućim pićima. Kod njih je uz harmoniku Mate Filipovića i samicu Franje Čepelsigetija vladalo razdragano, raspjevano raspoloženje.

Uza sudjelovanje okružnih predsjednika i dopredsjednika manjinskih samouprava koji su s pozornice – svaki na svome materinskom jeziku – pozdravili okupljeno mnoštvo, gledatelje je pozdravio i dogradonačelnik Gyula Borszéki.

U okviru svečanog programa, pretežito folklornog karaktera, zaredom su se predsta-

vile navedene narodnosti. Nas, Hrvate, ovaj put su predstavili članovi mješovitoga zbora «Veseli slavuji» iz Tukulje. Trio Zlatice Kovač-Šarac, Lole Pešut i Šandora Patarčića izveo je naše poznate narodne pjesme: Kolo igra, tamburica svira, Pijem ja, pije i žena, Sinoć kad je pao mrak, Kukuruzi već se beru i, naravno, svatovske bečarce, među kojima su veoma spretno poimence opjevani i sami izvođači. Sve u svemu, Tukuljci su svojim repertoarom i ovaj put dokazali svoje vokalne vrijednosti.

Nakon dvoipolsatnoga šarolikog programa slijedila je plesačnica. U međuvremeno su se kod svih šatora pripremali kulinarski specijaliteti, koji su se potom s uobičajenom srdačnošću nudili.

Glavni pokrovitelj Festivala narodnosti XIII. okruga bio je dr. József Tóth, gradonačelnik, zastupnik Mađarskog parlamenta. Veselica je ostvarena uz moralnu i novčanu potporu mjesne samouprave, Neprofitnoga prosvjetnog d.o.o.-a, Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj i Prosvjetnog središta „Attila József” u Angyalföldu.

M. Dekić

Veronika i Štef 65 godina u braku

Skupa su bili na srebrnom, zlatnom i dijamantnom piru, a stigli su i do 65. obljetnice braka, što nazivaju malo čudno, željeznim pirom, koji možda ne sjaji toliko kao ostala tri, ali je čvršći od svih drugih. Veronika Rodek Doboš i Štef Doboš iz Serdahela ove godine su proslavili 65. godinu otkako su izrekli „da“, i da će u dobru i zlu, u sreći i nesreći, u radosti i nevolji ostati skupa. Njima je uspjelo i želimo im što više obljetnica nadalje. Bračni par je othranio dvije kćeri, a imaju dvije unuke i dva unuka. U obiteljskom krugu je proslavljena prekrasna obljetnica, koju vrlo malo ljudi uspije doživjeti.

Kako je to sve počelo i kako su prošle godine „prepovedala“ je teta Veronika:

– Negda neje bilo kak ve kaj bi se sami upoznali z dečkami, rodbina i roditeli so probali skupa deti deklu pak dečka. Moj japa je rano fmrl, ja sem mela samo šest leta. Meli smo zemle, gorice, to je se trejalo delate, a neje bilo muškoga domaj. Ja sam mela sam sestru, pak onda je bilo tak kaj pre hiži bilo fnogo delo i za muškoga. Pri mom Štefu su bili tri brata, pak su nega zbrale za me, kaj dojde sim za zeta. Ja sam išče bila jako mlada 13-14 leta, kaj sam ja znala. Zišli smo se fnogo pot vu balu, kak, malo igrali. Da su mi kazali Štefa, kaj bi on bil moj muž, meni se vidil, bil je fini dečko, lepi i onak se lepo ponašal, i to mi se vidilo. Nemrem nikaj reči, neso me morale nagovarjate. Istina kaj mene je jeden drugi dečko jako štel, sam kaj se meni japa bole vidil, kaj je on bil tihi, neje bil nasilan. Dve lete smo hodili skupa, pri nas je delal zemle, da se znalo kaj se mi bomo ženili. Onda su me puščale kaj idem ž njim, malo smo išli skupa, al on me neje bantral nigdar, onda neje bilo toga kaj bi legli skupa, išče dok neje bilo svate.

Kak se onda udvaralo? Kakve poklone su dali djevojkama?

– Neje bilo onda nikaj takvoga, bila je šterčija, kepeskartu mi je dal jempot, neje bilo toga kaj se cveče kupi, al bomboni.

Šesnaestog siječnja 1944. ste išli za muž. Kak se sjećate?

– Bila sam išče jako mlada pa sam prejdi morala doktoru ite, kaj išče nesem bila punoletna. Doktor me je pital zakaj se hoću udavate tak mlada, onda sam povedala kaj nema muškoga domaj, treja nam pomoč.

Negda je tak bilo da je trejalo iti vu bilježništvo i tam smo se prisegli, pak potle vu cirkvi. Ja sam bila vu seli zadni kaj sam išče mela venca za svate. Mama mi je kupila ruže i cimere i napravili so mi venca, jako je lepo bilo, pak sam mela pliš kabata zelenoga, belu suknu, beloga frtuna, batača makovo (ružičasto). Ni toga več nema, potle tabora ničesa ne bilo, ni tkanine, pak z otoga smo dali zašiti nekaj.

A prva bračna noć? Neste bili vu strahu?

– Nesem, zato kaj nikaj nisam ni znala, pak sem išče bila dete, nesem znala nikaj za to. Onda nikaj mi nesu prepovedali, neje bilo smeti z otoga govoriti. Moj muž je bil jako dober pak neje me ni bantral, videl je kak sam ja išče dete, potle da smo se zbližili, onda je za nas bila bračna noć.

Onda što ste radili skupa domaj, na zemljama?

– Potle smo tu živeli, pri mojoj hiži de i ve stenjuvlemo, mama, sestra, moj muž pak ja, pak stare mama. Domaj smo delale, pak na protuletetje Štef moral ite vu vojsku. Januara sam išla za muž pak več na protuletetje je dišel med konjanikami, onda dve lete nikaj čula za njeg. Na zadnje smo se zišli tam pri Sümegu, pisal mi je da budu tam tjedeni, pak ja sam išla neg pogledate. Fnogo

smo išli pešice, neje bilo busa, cugom do blizu Keszthelya i pešice do Sümega, a nazaj na Jegerssek, odnut pak pešice. Vu Pusztaszentlászló smo prenočili, vu zadni hiži pustili so nas kaj tam počivlemo. Onda so bili dobri ludi, neje trejalo biti vu strahu. Dve lete nesem znala de je moj muž žif al ne, bil je Nemačkem, al nikvoga glasa, neje bilo za nega, tam de je on bil, neje bil nišče z Serdahela. Tak sam sama ostala, morala sam fnogo sama delate. Onda sam mela 20 leta. Morala sam se prfčiti se delate. Pomlam kaj sam jempot sama se hapila kruha peči. Išče nigdar to nesem delala. Dišli so gorice nega bilo kruha, no ve ja sem se prijela, kaj sam štela prejde nigdar ne delala. Ja sem sama zmesila, složila kelempera skuhane, vidla sam od mame kaj je ona delala, kvasa je bilo, se sam napravila, sam nesem se vupala stajiti vu peč, kaj ne pane dole, bila sem tenka, malo slabašna. Pitali su kak si se vupala to delate.

No jempot mi je muž došel domaj, noči pak je onda več bilo dobro, mi smo skupa delali, no on je potle tabora dišel na delo pri građevinarstvu, kaj je bilo bombarderano, onda to ponov gradili, ja sem domaj bila. Bila je šterčija. Fnogo sam delala. Krava, pajceke pri hiži napajate, vu goricaj delate, domaj se pre hiži

Kada ste djecu dobili?

– Da sam mela 21 let, onda sam rodila Janicu, a za osam let Ilonku. Onda potle 1963. g. vu Áfészu sam se hapila delate, bila sem prodavačica i otkupiteljica.

Je li vam muž pomogao doma u kućnim poslovima?

– To neje bila šega, žene so fnogo delale,

Veronika i Štef u mlađim danima

mož vuni pak drugo ne. Mi dekle smo bile tak vučne kaj je to naše pak mi to tak moramo delate, nigdar nesmo se mislili tak kaj ja moram to se, ja sam morala iti ž njim i na pole pak i nutri se zgotovit. Stari mama su mi skuhalo, oni su mi zato nekaj pomogli pri hiže.

Kada vam je bilo najteže, a kada najljepše u braku?

– Da je bilo najhujše? Ne pomlam kaj nam je bilo jako hudo, da ga ne bilo dve lete domaj pak nisam znala kaj je z mojim mužem, delo nigdar neje bilo teško, vek smo se složili što kaj mora delate. Bilo je jako lepo, pak malo i hujše, al to je sigdi tak. Pak najlepše nam je bilo da su se dekle naše udale pak su došli unuci. Onda su več i bola vremena bila, fnogo smo mi išli na izlete, kazalište, kupati se skupa. Vek smo rada bili vu družinaj, več da smo bili vu penziji, meli smo družini s kem smo se skupa veselili.

Šezdeset i pet godina zajedno, to je nešto prekrasno. Danas ima jako mnogo rastava, ima tko se i više puta rastane. Što bi savjetovali mladima da im brak bude trajan kao vaš?

– Ja drugo ne znam reči sam to kaj oni moraju se jen drugom šenkate. Drugo nikaj čist, niti on drugi neje boli ni druga žena. Ne je tre man se razite da se nekaj ne vidi. Treba se spominati, i jen i drugi mora malo popustite. Meni ni na kraj pameti neje bilo da se razidemo, kaj ja več nemrem pretrpeti, ak nam je bilo teško, to je zato bilo kaj su bila takva vremena, pak i drugima je bilo teško. Treja jen drugoga poštvate, paziti jen drugoga.

Beta

Susret hrvatskih crkvenih zborova u Kaćmaru

Postavljena spomen-ploča u čast Lazaru Mesarošu

Uzvanici i domaćini

Postavljena je dvojezična ploča

Dio okupljenih Kaćmaraca na misi

Hrvatska manjinska samouprava sela Kaćmara u ponedjeljak, 1. lipnja ove godine, priredila je 12. Susret hrvatskih crkvenih zborova koji je, već po običaju, održan na drugi dan Duhova.

Program je otvoren u 15 sati misnim slavljem na hrvatskom jeziku koje su suslužili velečasni Franjo Ivanković, župnik vojvodanskog Tavankuta, i velečasni Stipan Janošić, župnik Kaćmara i Madaroša.

Svojom nazočnošću kaćmarsku su priredbu uveličali brojni uzvanici, među njima i generalna konzulica Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu Ljiljana Pancirov, konzulica Jadranka Telišman i zastupnik Europskog parlamenta Csaba Tabajdi, predsjednik Županijske hrvatske samouprave Joso Šibalin, predsjednik SHM-a Joso Ostrogonač, predsjednica regionalnog ogranka Angela Šokac Marković, čelnici mjesne seoske samouprave i nekolicina predsjednika hrvatskih samouprava u Bačkoj.

Nakon mise održana je mala svečanost u okviru koje je na župnoj crkvi otkrivena i posvećena spomen-ploču u čast Lazaru Mesarošu, prvomu ministru obrane, koji je po majci bunjevačkohrvatskoga podrijetla. Ploču s hrvatskim i mađarskim natpisom u povodu 150. obljetnice njegove smrti podigle su obitelji Lajosa Korózsza, inače državnog tajnika Ministarstva rada i socijalne skrbi, te Martina Išpanovića, savjetnika za hrvatska pitanja Glavnog odjela za manjine pri Uredu premijera, koji su se tom prigodom kratko obratili nazočnima. Lajos Korózs, kako sam reče, po majci hrvatskoga podrijetla, osvrnuo se na život i djelo Lazara Mesaroša, ministra obrane, načelnika glavnog stožera, znanstvenika i člana Mađarske akademije znanosti, rođenog u Baji 1796. godine. Na polju vojne

znanosti bio je uspješniji negoli kao vojnik, govorio je sve jezike tadašnje Monarhije, dakle tečno šest jezika, što u Baji nije bilo nikakvo čudo, jer je znao hrvatski, njemački i mađarski, a naučio još talijanski, francuski i engleski. Bio je privržen majci, svome bunjevačkom rodu i mađarskom narodu. Umro je u emigraciji u Engleskoj, a nakon demokratskih promjena, zahvaljujući rodnoj Baji, vraćeni su njegovi posmrtni ostaci u domovinu. G. Korózs ujedno je pozvao mlade na istraživačke živote i djela ove istaknute osobe.

Martin Išpanović podsjetio je na to kako i zašto je postavljena spomen-ploča. Kako reče, prije 15-ak godina pročitao je kako mu je majka bila Dalmatinka, Bunjevka Kata Pijuković. Otuda zamisao da bi se o tome trebalo spomenuti, a oko toga mu je mnogo pomogao povjesničar Tibor Ács koji je priredio i posljednju knjigu, zapravo Mészárosseve memoare, vraćene iz Turske. Tako je

odlučio podignuti dvojezičnu spomen-ploču u Kaćmaru, jer je poznato da je kratko boravio u Kaćmaru kada je s četiri godine nakon smrti oca i bolesti majke dospio kod ujaka Ivana Pijukovića, kaćmarskog župnika, gdje ga je kapelan Vertalić naučio čitati i pisati. Bio je prvi ministar obrane mađarske nezavisne Vlade, po podrijetlu Bunjevac, na što je bio ponosan – istaknuo je uz ostalo nakraju Martin Išpanović.

Zatim, već po običaju, u župnoj crkvi učenicke hrvatske skupine prikazale su bunjevačke „kraljice”, gdje su ih domaćini, čelnici Hrvatske manjinske samouprave darivali. Uslijedili su nastupi pjevačkih zborova na kome su ove godine sudjelovali zborovi iz Aljmaša, Baje, Dušnoka i Kaćmara, a program je završen druženjem i zajedničkom večerom u starom domu kulture.

S. B.

Bizonjska djeca u „Školi u prirodi“

Jednotjedni boravak na moru odlikašem iz hrvatskoga jezika

Izlet brodom u Makarsku

Prošle godine je Dvojezičnu školu u Bizonji potražila Osnovna škola Stjepana Radića u Božjakovini. Oni su pokrenuli povezivanje s nama, s ciljem ostvarenja prijateljske veze s našom školom, učenicima, učiteljima. Oni žele pomagati nama, pomoću tabora, susreta, knjiga, udžbenika. Zato su nas, učitelje, učenike, čak i roditelje, pozvali u njihov tabor, krajem prošlog mjeseca. Kod njih je običaj da učenici 4. razreda idu na more u Baško Polje (tri kilometra od Baške Vode). Tamo imaju „Školu u prirodi“, tj. školu plivanja i sate uz temu „more“.

Mi smo u Bizonji odlučili izabrati učenike 5. razreda. Htjeli smo ih nagraditi, tako smo uzeli u obzir vladanje i ocjenu iz hrvatskoga jezika. Ana Singer, razrednica spomenutog razreda, tako je tim putovanjem odlikovala: Fanniku Csiba, Klaudiu Gutecz, Mate Martinšića, Reku Pinter, Bettinu Vass ter Marka Vassa, u pratnji učiteljice hrvatskoga jezika iz Bizonje, Renate Novak. Izletnici su krenuli na put 21. svibnja, u četvrtak, vlakom do Zagreba. Tamo nas je čekao ravnatelj škole Jure Mišković, koji nas je odvezao u Dugo Selo, gdje smo prenoćili, i drugi dan smo krenuli s

Hrvatima na more. Od 22. do 28. svibnja smo spavali u jednom hotelu u Baškom Polju. Naša djeca su se dobro sprijateljila s Hrvatima, a zbog jezične vježbe, hrvatskoga govora izuzetno nam je bio koristan jednotjedni boravak na moru. Hrvatska djeca su imala školu plivanja u bazenu hotela i svaki dan su išla na nastavu dva puta po 45 minuta. Naši učenici iz Bizonje su znali već plivati, tako su se oni samo kupali u moru i bazenu bez obaveza. Među njima su jedni tada bili prvi put u Hrvatskoj. Svaku večer imali smo program zajedničkog pjevanja, natjecanja za najludu frizuru, mister i miss pidžama, partiples itd. Umalom svaki dan smo odšetali u Bašku Vodu, putovali smo brodom na izlet u Makarsku, gdje smo pogledali prekrasni Malakološki muzej. Vrijeme nam je bilo ugodno, bilo je jako toplo, pa smo se svaki dan mogli kupati u moru. Naši domaćini su bili vrlo ljubazni. Zahvaljujući njima, vratili smo se doma s puno lijepih uspomena i rado se sjećamo na te dane. Školsku delegaciju iz Božjakovine čekamo u budućnosti na izlet u Bizonju ter Austriju.

Foto i tekst: *Renata Novak*

ZAGREB – Tin Ujević proglašen je najpoznatijim hrvatskim pjesnikom u anketi koju je među hrvatskim građanima u sklopu akcije »Proljeće s knjigom Matice hrvatske« provela Matica hrvatska. U anketi je tijekom travnja, mjeseca koji je bio posvećen hrvatskom pjesništvu, sudjelovalo 752 građana.

Nakon Tina Ujevića najviše glasova osvojili su Dobriša Cesarić, Vesna Parun, Dragutin Tadijanović i Antun Branko Šimić. Tin Ujević (1891–1955) još za života postao je legendom. Njegov pjesnički opus, kako ističu povjesničari književnosti, osebujno je spajanje klasičnog i novog, europskog modernizma i domaće književne tradicije, zasigurno najboгатiji i najslojevitiji u hrvatskoj književnosti.

MALA STRANICA

Izradila: Dijana Kovačić
iz Fifehaza

Santovci na Danu škole u prijateljskom naselju

U okviru suradnje Općine Petrijevcima i Hrvatske manjinske samouprave sela Santova, skupina učenika i nastavnika Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma u petak, 29. svibnja, boravila je u Hrvatskoj u povodu Dana škole u Petrijevcima. Na putu u prijateljsko naselje skupina učenika i nastavnika santovačke škole nakratko se zaustavila u Osijeku, gdje je razgledala kulturne i povijesne znamenitosti grada, te posjetila osječku katedralu. Na Danu škole u Petrijevcima organizirana su zabavno-športska natjecanja, a odigran je i prijateljski rukometni susret između učenika 5–6. razreda, koji su naši učenici dobili 15 : 5. Zanimljivo da je susret vodio načelnik sela Ivo Zelić, nekada igrač i rukometni trener. Školska folklorna skupina nastupila je pak u prigodnome kulturnom programu. Prvo je nastupio pjevački zbor, a zatim je plesna skupina s velikim uspjehom prikazala Šokački svatovac, više puta nagrađivana velikim pljeskom domaće publike koja se u športskoj dvorani okupila u lijepom broju.

Suradnja će biti nastavljena uzvratnim posjetom učenika i nastavnika petrijevačke škole Santovu u rujnu ove godine.

S. B.

PEČUH – Kako saznajemo od predsjednika Hrvatske samouprave Baranjske županije, tri mlade Hrvatice: Pogančanka Dea Dragovac i Mišljenkinja Marija Kovačević, obadvije učenice pečuske hrvatske gimnazije Miroslava Krleže, te Mira Bošnjak, studentica Odsjeka za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu, žele sudjelovati ovogodišnjem tečaju što ga tradicionalno ustrojava Hrvatska matica iseljenika pod nazivom Hrvatska etnoriznica. Radionica je to izradbe i restauracije hrvatskih narodnih nošnji i tradicijskih tekstilnih vještina koja se ove godine održava u Pučišćima na otoku Braču, od 20. do 30. srpnja.

BUDIMPEŠTA – Kako donosi Mađarska izvještajna novinska agencija (MTI), sljedeće zajedničko zasjedanje dviju vlada bilo bi održano 3. srpnja u Budimpešti. Na sjednici će se raspravljati o priključenju Republike Hrvatske Europskoj Uniji i euroatlantskim integracijama, o mogućnostima razvoja prekogranične suradnje, posebice na polju infrastrukture, energetike, poljoprivrede i gospodarstva te o pitanjima prosvjete, kulture i znanosti. Na sastanku će se raspravljati i u svezi s hrvatskom zajednicom u Mađarskoj i mađarske zajednice u Hrvatskoj.

VRŠENDA – U sklopu Kulturne i vjerske udruge šokačkih Hrvata u Vršendi, prije nepune tri godine utemeljen je i Mješoviti pjevački zbor. Kako saznajemo, vršendski pjevači sve češće nastupaju po hrvatskim priredbama diljem Baranje, pa i u inozemstvu. Tako su Vršendani početkom svibnja sudjelovali kulturnom programu u Nagypetri, sredinom svibnja hodočastili Gospinu kipu na santovačkoj vodici, a potkraj svibnja sudjelovali priredbi sedmoga Udvarskog veselja. Za 6. lipanj spremali su se za tešku, ali radosnu ulogu domaćina ovogodišnjega gastronomskog festivala Ovca i ovčji rep u vršendskom Orašju, a 7. lipnja otputovali su u Republiku Hrvatsku, u selo Gajić, gdje je Zbor nastupio na tamošnjoj priredbi Baranjski bečarac koji se održavao od 5. do 7. lipnja u Dražu, naselju s kojim Vršendani gaje dugogodišnje prijateljske veze. Zatim, 13. lipnja, sudjeluju u programu mohačkog Antunova, a 4. srpnja aktivno u velikoj priredbi mohačkih Hrvata i Udruge baranjskih Hrvata pod nazivom Pranje na Dunavu.

BUDIMPEŠTA – Na otvorenoj pozornici II. okruga u subotu, 13. lipnja, priredben Dan okruga. U podne gastronomskih ponuda, a prije podne predstavili su se na maloj pozornici i predstavnici nacionalnih manjina u sklopu folklornog programa, odnosno škole iz tog okruga. Poslijepodne je održano natjecanje u kuhanju, a navečer koncert orkestra Roma.

Vrtić u Kozaru, odgoj i na hrvatskom jeziku

Polazak u jaslice odnosno vrtić velika je promjena u životu svakog djeteta. Dijete iz obitelji, gdje se osjećalo sigurno, dolazi u nepoznatu sredinu, među nepoznate osobe. Mora se prilagođavati novoj sredini, upoznati tete i nove prijatelje. Vrtić je mjesto gdje do izražaja dolaze djetetove sposobnosti, i djeluje poticajno na razvoj djeteta. To su imali u vidu i 1948. godine u Kozaru kada je prvi put osnovan vrtić kako bi djeca u organiziranim okvirima osvojila norme i pravila ponašanja, zajedničkog rada u predškolskoj dobi. Vrtiću je 1940-ih godina mjesto dala tadašnja školska zgrada, a prva odgajateljica tada je bila *Stana Miloš* koja tvrdi da su to bila doista teška vremena glede organiziranja rada u vrtiću. Prvi i najveći zadatak bio je da je odgajateljica trebala uvjeriti roditelje da su njihova djeca na dobrom mjestu u vrtiću i da djeca rado dolaze u tu zajednicu. Godinu za godinom djeca su u sve većem broju dolazila u vrtić, a na kraju prve godine ih je bilo 24. Dječji vrtić 1961. godine preselio se u drugu zgradu koja je dotada služila kao kuća neke obitelji. Zgrada je bila obnovljena u više navrata, izgrađene su nove potrebne prostorije za djecu. Otada vrtić Mjesne samouprave sela Kozara djeluje u samom središtu naselja u predivnom obiteljskom ozračju.

Osim mađarskog i njemačkog, djeca svakodnevno njeguju i hrvatski jezik. *Jelica Horvat Jakobović* zadužena je za hrvatski odgoj i radi s djecom od 1975. godine Zahvalna je pečuskome Hrvatskom vrtiću i posebno *Evi Filaković* koja je uložila mnogo truda u njihov uspješni rad. Kao što smo od gospođe Horvat doznali, djeca predškolske dobi rade u tri mješovite skupine. U svakoj

skupini ima po dvije odgajateljice i jedna dadilja s odgovarajućom stručnom spremom. Osim važnosti predškolskoga pedagoškog rada, djelatnice vrtića posvećuju veliku pozornost i hrvatskoj i njemačkoj kulturi i jeziku. U tu svrhu gospođa Jakobović redovito podučava hrvatske pjesme (*Visibaba mala, Kolaricu, Snjegović, Berem, berem grožđe, U šumici zeko*) priče, igrice, glazbe kako bi djeca već od malih nogu upoznala hrvatsku kulturu, tradiciju i narodne običaje svoje zajednice. Ciljevi i zadaće redovitog programa usmjereni su na poticanje i razvoj svih djetetovih aktualnih tjelesnih, intelektualnih, izražajnih, komunikacijskih sposobnosti i vještina.

Djeca veći dio vremena provode u igri, katkad u zajedničkom, a kadšto u samostalnom radu. Za uspješan rad osigurani su i uvjeti. Zahvaljujući samoupravi, privatnim osobama i raznim uspješnim natjecanjima, vrtić radi u zgradi od 300 četvornih metara, kojoj pripada i velika terasa i prostrano dvorište od 700 četvornih metara. Vrtić polazi 41 dječak i 42 djevojčice, ne samo iz Kozara nego i iz susjednih naselja. Osim aktivnog rada u zgradi i velikom dvorištu vrtića djeca su svake godine gosti raznih priredaba u selu, na programima u mjesnome starinskom domu, uz potporu samouprave redovito odlaze plivati u bazen pečuskoga Sveučilišta.

Kao što nam jedna od odgajateljica reče, vrtić će ove godine u svibnju proslaviti svoju 60. obljetnicu. Na priredbi će biti gost i prva odgajateljica sela Stana Miloš, naravno, i nekadašnji i sadašnji stanovnici prelijepoga vrtića.

Renata Božanović

Dan katoličkih familijov u Petrovom Selu

Južnogradišćansko naselje pogostilo na cjelodnevnom programu
kih 600 ljudi iz 25 farova

Tamás Várhelyi, petrovski farnik, predstavlja publiku domaćine, kotrige familije Timar, ki su moderirali cjelodnevni program

Dica su se dobro zabavljala

Kuhinjska vesela brigada je od ranoga jutra bila pripravna za djelo

Otkidob su Petrovo Selo i okolišne fare (Narda, Gornji Četar, Pornova, Keresteš, Hrvatske Šice) dostali pred dvimi ljeti mladoga farnika u osobi Tamása Várhelyia, nekako se je i vjerski žitak aktivizirao ove cijele pokrajine. Zahvaljujući i njemu, ljetos je Petrovo Selo moglo prirediti Dan katoličkih familijov 6. junija, u subotu. Organizatori su toga dana primili kih 600 gostov, obitelji i njeve dušobrižnike iz 25 farova ke pripadaju sambotelskoj biskupiji (početo od Sambotela, Celldömölka, Jegersega, Keremenda itd.), a prijave za registraciju su dospile i iz Budimpešte. Prethodni dogovori na petrovskoj fari su mobilizirali skoro sva društva, mladinu, a i cijelo selo, svakoga ki je bio pripravan pomoći da se sve bolje narikta ova orijaška priredba. Pri registracijskoj šanki na dvoru kulturnoga doma u črljenu majicu obličeni aktivisti su dilili karte za pristup, pilo i jilo za osvježenje u ranog vrućini, a i posebni prospekt s korisnim podatki o Petrovom Selu. Pod ogromnim plakatami i geslom pape Pavla VI. „Jedna kršćanska familija je blistajuće i smijuće lice Crikve“ je mjesni farnik Tamás Várhelyi javno predao mikrofon, a ujedno i ulogu domaćina moderatorom Ani i Jožefu Timaru (s troje dice) ki su cjelodnevni program šikano dirigirali. – *To je svako ljetu običaj ovoga dana da jedan hižni par mora peljati programe, a moj muž se dosta teško zeo za ov posao* – je rekla Ana Timar u kratkoj pauzi med programi i nastavila: – *Pripravljali smo se jako za ovu*

zadaću, i sad je i on oduševljen. U organizacijskom štabu sigurno smo tridesetimi, bilo je dosta djela, morebit i rano velim, ali već sad se vidi da je bilo vridno kad su čudami došli s familijom, dicom. Cilj nam je da predstavimo bogatstvo našega sela i da se svi skupa dobro čutimo, da se družimo i sa zadovoljstvom završimo ov dan.

Pri dvojezičnoj maši ku je služio sambotelski biskup dr. András Veres, nazoči su bili brojni farniki iz cijeloga područja crikvene županije i prekrasnim jačenjem su očarali mnoštvo vjernikov člani ženskoga zbora Ljubičica ter tamburaši Koprive. Po crikvenom obredu pod otvorenim nebom su gosti podiljeni u već grupa. Najmanju dicu su čekale u čuvarnici odgojiteljice dopodnevnom igranjem, školari su se našli pri ručnom djelu u zgradi Dvojezične škole, a sridnoškolci su na športskom placu mogli uživati u različiti aktivnosti. Za odrasćene je bilo pripravno predavanje o familijarnom žitku. U kuhnji jur od ranoga jutra su žene i divojke djelale pod rukom šefice Dete Juranović. Po nje riči, za objed je jur bilo iščišćeno 100 kg krumpljinov, 600 kusićev od mesa su porizale i stukle, tako je meni od prezlanoga mesa s krumpljini s peršinom i zeljovom šalatom bio gotov uprav na vrime. Otpodne se je nad nami i sunce zaigralo sa škurimi oblaki i vjetar je otirao godinu, zato je slobodno bilo skakanje na gumenoj tvrđavi, ugašenje ognja s pomoću sambotelskih fajbegarov, druženje na športskom igrališću, sve dokle se nisu ganule

grupe, familije na naticanje. Pri štacija na različiti mjesti sela morali su naticateljki ispuniti šalni anketni listić, polagati ispit iz petroviske historije, jačiti, i riješiti športskih zadać. Na proglašenju rezultatov smo se najbolje veselili domaćoj pobjedničkoj grupi u kombinaciji familijov Szabó, Móricz, Timar, Kiss. Ivan Šneller je potom podilio blagoslov putnikom ki su se vjerojatno domom otpravili s puni doživljaji. Ki su pak ostali, mogli su još pogledati kulturni blok HKD-a Gradišće, tamburaškoga sastava Koprive ter zbora Ljubičica s koncertom crikvenoga muzičkoga benda Skala. Riči Imrija Filipovića, predsjednika petroviske crikvene stolice, a ujedno i jednoga od glavnih organizatorov, vridno izražavaju zašto su potribni nam svim ovakovi dani: „*Ja mislim da je obitelj i sad još, a i nadalje će vik potribna biti. To nije istina da ljudi moru prez familije živiti, kad familija skupadrži svoje kotrige, u familiji jedan drugoga potpiramo i ufam se da će ovo u Petrovom Selu i dalje ovako biti, ali ne nek ovde nek u cijeloj Ugarskoj i po svem svitu.*“

-Tiho -

Čakavski sabor

U Žminju je 8. svibnja 1969. osnovan Sabor čakavskoga pjesništva, prvotno zamišljen kao kulturno-znanstvena manifestacija koja će se baviti uglavnom pitanjima čakavskoga pjesništva. Na osnovi mnogo šire i domišljenije programatske osnove, te kao svojevrsan odjek na početak rada Sabora čakavskoga pjesništva, u Žminju je početkom 1970. osnovan Čakavski sabor, čije će se programsko usmjerenje u predstojećem razdoblju ostvarivati u širokom rasponu raznovrsnih kulturno-umjetničkih programa, znanstvenih i stručnih skupova, izdavačke djelatnosti, podizanja spomeno-bilježja, obnove i uređenja Huma i drugih istarskih gradića, vrednovanja čakavštine kao dijalektalnog i jezičnog idioma, te u drugim kulturnim programima koji se tiču očuvanja i vrednovanja kulturnog i nacionalnog identiteta ne samo istarskoga nego i čitavoga čakavskoga govornog područja. Tu svoju programsku osnovu i orijentaciju Čakavski je sabor, kako je zamišljeno, trebao započeti ostvarivati kroz posebne teritorijalno raspoređene i osnovane sekcije odnosno katedre udružene u Čakavski sabor, koje će, svaka na svome području, iznositi svoje specifične programe, svoju djelatnost i svoje ciljeve. Tako su već 1970. osnovane i započele djelovati nove katedre Čakavskog sabora u Pazinu, Labinu, Buzetu, Novom Vinodolskom, Roču, Buja-ma i Poreču, a idućih su nekoliko godina osnovane još u Barbanu, Juršićima, Opatiji, Puli i Splitu.

KALAJČA – Tamburaški festival. Hrvatska manjinska samouprava toga grada u nedjelju, 28. lipnja, organizira I. Međunarodni festival tamburaških orkestara, koji će se upriličiti na otvorenome, na Trgu 48-aša u 18 sati, a bude li kiše, u Kazalištu. Na Festivalu sudjeluju Tamburaška škola „Batorek” iz Osijeka (Hrvatska), Bunjevačko kolo iz Subotice (Srbija), Varaždinski tamburaški orkestar iz Varaždina (Hrvatska), Vojvođanski tamburaši iz Novog Sada (Srbija), Orkestar Racke žice iz Dušnoka, Sumartonski lepi dečki iz Sumartona, Orkestar Orašje iz Vršende i Orkestar Vizin iz Pečuha. Nakon programa slijedi plesaćnica.

Selo počinje biti prava zajednica

Duhovna nedjelja u Pustari uvijek je posvećena proslavi naselja; sedmi put priredena priredba dokaz je da se mještani vole družiti, da su darežljivi i da se u naselju oblikuje zajednica u kojoj svaka organizacija pronalazi svoje mjesto. U okviru Dana naselja, 30. i 31. svibnja, održani su športski, kulturni i gastronomski programi, na radost svih naraštaja.

Domaći pjevački zbor

U Pustari je omiljen šport nogomet. Mjesni nogometni klub, koji vodi Ladislav Prekšen, već šest godina ima svoje dobro mjesto u županijskoj ligi; lani su bili prvaci županije. Kako bi se šport popularizirao među svim naraštajima, u subotu su održane utakmice između momčadi pojedinih ulica, a oni koji više vole stolni tenis, imali su priliku odmjeriti svoje znanje sa svojim vršnjacima.

U nedjelju, nakon uzvišenijih trenutaka prisjećanja na junake pale u svjetskim ratovima, kod spomenika pokraj nogometnog igrališta postavljeni su šatori za družine kuhara iz raznih naselja, kako bi odmjerili svoje kuhačko umijeće u kuhanju gulaša. Dvorište se napunilo golemim kotlovima i gotovo je svaka družina pripremila drugo jelo. Bilo je gulaša od divljači s dedelom, srneći perkelt, sarma, gulaš od krumpira, od bunceka, od graha, govedine i raznih sastojaka. Kušalo se, solilo, dodavao se začini, vino i još paprika, jer nije bio važan samo okus, nego i izgled jela. Najboljim kuharima dodijeljene su nagrade, koje je prije kulturnog programa uručio Tibor Szirti, načelnik sela Pustare.

Dosada svake godine kulturni program započeli su polaznici dječjeg vrtića, no ovaj put je to izostalo, naime od jeseni u Pustari ne djeluje dječji vrtić, djeca putuju u Serdahel, odnosno Mlinarce. Osim raznih izvodača kulturnoga programa modernog plesa iz Kaniže, Kaniškoga hrvatskog pjevačkog zbora, Ženskoga pjevačkog zbora iz Mlinaraca, Ansambla trbušnog plesa iz Kaniže,

jedini domaći izvodač bio je ženski pjevački zbor što ga okuplja Hrvatska manjinska samouprava, i sve češće nastupa u raznim mjestima. Marija Vari, predsjednica manjinske samouprave, nada se da će u kulturne aktivnosti moći uključiti i mlade, kako reče, vidljiva je njihova nazočnost na priredbama, sve češće se obraćaju njoj s raznim zamislima, razmišljaju i o osnivanju nekog društva.

Dan je u Pustari zapravo primjer sazrele zajednice – kazao je vijećnik Ladislav Vari. Svake godine ima mnogo sponzora, odseljeni Pustarci godinama pomažu anonimno novcem ili sirovinom, i na taj način može se očuvati neka razina priredbe, jer je samouprava iz godine u godinu u sve težem položaju. I ovaj put gotovo 90% novaca osigurano je preko privatnih osoba.

Prema mišljenju g. Varija, osjeća se da selo počinje biti prava zajednica. Suprotnosti koje su nastale prije 5-6 godina, polako nestaju i priključuju se oni ljudi koji to dosada nisu činili.

U posljednje vrijeme i manjinska je samouprava sve djelatnija, dobro suraduje s mjesnom samoupravom, usklađuju se priredbe, ciljevi i želje, nema rascjepa. Čelništvo sela ubuduće želi ponovno uspostaviti veze preko granice. Premda ima podosta osobnih veza preko nogometa i prijatelja, ali službeno ih nema, pa je manjinska samouprava odlučila da će pronaći partnere onkraj Mure.

Beta